

KRYTYCZNYM OKIEM

warsztaty krytyki
teatralnej online

CZĘŚĆ I: INTERPRETACJA SPEKTAKLU TEATRALNEGO

18 i 25 września

Czym jest interpretacja spektaklu?

Wyjaśnienie sposobu, w jaki rozumiemy spektakl teatralny

Odczytanie ukrytych znaczeń przedstawienia

Próba umieszczenia spektaklu w kontekście społecznym, politycznym, kulturowym, historycznym

Próba odpowiedzi na pytania, o czym opowiada spektakl i jakimi środkami scenicznymi operują jego twórcy

Jak przygotować się do interpretacji spektaklu?

Przeczytaj informacje na stronie internetowej przedstawienia, zapowiedzi, wywiady z twórcami, program do spektaklu i tym podobne

Zobacz z jakich tekstów kultury korzystali twórcy (dramat, powieść, film, itd.) – zapoznanie się z nimi może ułatwić oglądanie przedstawienia. Informacje na temat źródeł często można znaleźć na stronie teatru

Poszukaj informacji na temat reżysera lub reżyserki spektaklu – jaka jest jego/jej estetyka, metoda pracy, jakimi tematami lubi się zajmować

Pytania, które warto sobie zadać po zobaczeniu spektaklu:

Jeśli reżyser_ka/ dramaturg_urzka sięgnął_a po gotowy tekst (dramat, powieść, itp.), jak pokazał_a przedstawioną w nim historię? Które fragmenty wybrał_a? Czy zmienił_a język tekstu źródłowego (np. uwspółcześnił_a)? Które tematy go/ją najbardziej interesowały?

Czy w spektaklu zostaje opowiedziana jakaś historia? Jeśli tak to, w jaki sposób? Jaki jest stosunek twórców przedstawienia do niej (krytyczny, polemiczny, afirmatywny)? ci się szczególnie ważne? Dlaczego?

Jaki jest najważniejszy temat przedstawienia?

Za pomocą jakich środków wyrazu kształtowane jest przedstawienie? (światło, muzyka, scenografia, atmosfera, rekwizyty, projekcje wideo, inne)

Czy oglądając spektakl rozpoznałeś_łaś jakieś nawiązania lub cytaty? (piosenki, obrazy malarskie, sceny z filmów lub seriali) Dlaczego właśnie te elementy zostały zacytowane?

Czy w spektaklu używano kamery albo pokazywano w nim materiały wideo? Jeśli tak, to jaką funkcję spełniały te nagrania?

Które sceny spektaklu wydały ci się szczególnie ważne? Dlaczego?

Dramaturgia

Układ scen i tematów, które są podejmowane w przedstawieniu oraz to, w jaki sposób współdziałają ze sobą poszczególne jego elementy. Dramaturgia może dotyczyć tekstu, ale zwykle obejmuje też inne elementy spektaklu: muzykę, zmiany scenografii, kostiumów, prowadzenie postaci itd.

Zasada dramaturgiczna spektaklu

Najważniejszy pomysł na organizację spektaklu, który definiuje sposób jego prowadzenia. Na przykład: w *Werterze* w reżyserii Michała Borczucha na podstawie *Cierpień Młodego Wertera* postać Lotty, wielkiej miłości tytułowego bohatera, grana była przez trzy aktorki, które zmieniały się w czasie trwania przedstawienia. W ten sposób pokazane zostały różne etapy w relacji Wertera i Lotty i różne etapy w życiu bohaterki. W spektaklu *Nad Niemnem* w reżyserii Jędrzeja Piaskowskiego aktorzy komentowali zachowania odgrywanych przez siebie postaci wygłaszając tekst, który w powieści przypisany jest narratorowi. Używali trzeciej osoby liczby pojedynczej i w ten sposób tworzyli dystans do postaci. W spektaklu może działać więcej niż jedna zasada dramaturgiczna.

Jak znaleźć zasadę dramaturgiczną spektaklu?

Określenie zasady dramaturgicznej zwykle ułatwia zrozumienie przedstawienia, bo pozwala wskazać i uzasadnić najważniejsze tematy i użyte na scenie środki wyrazu. Zazwyczaj określenie zasady dramaturgicznej nie sprawia większych problemów, ale jeśli spektakl, który oglądałeś_łaś jest szczególnie skomplikowany, pomocne może być postawienie sobie następujących pytań:

Czy w świecie stworzonym na scenie coś wydało Ci się szczególnie dziwne albo wykraczało poza reguły codzienności? Czy coś było odmienne od Twoich wyobrażeń o inscenizowanym dramacie lub podjętym w przedstawieniu temacie?

Czy jakieś elementy (sceny, dźwięki, obrazy) powtarzają się? Jeśli tak to dlaczego tak się dzieje?

Jeśli inscenizowany jest tekst, który znasz to czy brakuje jakichś postaci albo czy dodano jakąś dodatkową postać? Czy postaci w przedstawieniu są podobne do postaci w dziele literackim? Jeśli nie, to co się zmieniło?

W jakich czasach i w jakim miejscu rozgrywa się spektakl? Czy scenografia przypomina jakieś miejsce, które umiesz nazwać? Jeśli tak, to dlaczego akcja spektaklu została w nim ulokowana?

Czy w spektaklu używana była kamera albo pokazywane były nagrania lub rejestracje? Jaką funkcję spełniały?

Kiedy uda Ci się wskazać zasadę dramaturgiczną zastanów się, czy dzięki temu lepiej rozumiesz spektakl? W jaki sposób zasada dramaturgiczna kształtuje znaczenia przedstawienia?

Co zrobić, kiedy wydaje Ci się, że nie rozumiesz spektaklu?

Daj sobie czas. Pamiętaj, że nie każde przedstawienie musi być dla Ciebie zrozumiałe. Czasami nierozumienie też jest wartościowe. Zdarza się, że twórcom zależy na wywołaniu u widzów uczuć szoku, konfuzji czy zagubienia.

Zastanów się, jakie emocje wzbudziło w Tobie przedstawienie. Czy po zobaczeniu spektaklu czujesz się dobrze, czy wręcz przeciwnie, oglądanie było dla Ciebie trudne lub irytujące? Czy mimo wszystko spektakl Ci się podobał? Albo wydał Ci się intrygujący?

Zastanów się, czy nie rozumiesz konkretnych scen lub zabiegów czy może obejrzone sceny nie układają się w zrozumiałą całość. Jeśli nie rozumiesz konkretnych scen lub zabiegów, pomocne może być postawienie sobie pytania, jak zmieniłby się spektakl, gdyby ten zabieg nie został zastosowany albo ta scena została pominięta.

Przeczytaj recenzje – być może znajdziesz w nich użyteczne informacje. Czy interpretacje lub oceny recenzentów wydają Ci się przekonujące?

Jeśli możesz i masz na to ochotę, zobacz spektakl ponownie – czasami rozumienie przychodzi dopiero po kolejnej konfrontacji z dziełem.

DODATKOWE ĆWICZENIA DO SAMODZIELNEGO WYKONANIA

Zadanie 1

Wybierz jeden teatr, w którym nigdy nie byłeś.

Sprawdź repertuar i wybierz na chybił trafił jedno przedstawienie.

Spróbuj znaleźć wszystkie możliwe informacje na temat wybranego spektaklu: przeczytaj opis na stronie teatru, poszukaj zapowiedzi, wywiadów z twórcami, recenzji.

Zastanów się, jakiego rodzaju informacje udało Ci się uzyskać bez obejrzenia spektaklu. Czy zgromadzona wiedza zachęca Cię do zobaczenia przedstawienia czy wręcz przeciwnie? Jakich informacji brakuje?

Zadanie 2

Zobacz spektakl teatralny.

Po powrocie do domu spróbuj przypomnieć sobie dokładnie, jaki kostium nosiła postać, która najwięcej mówiła w przedstawieniu.

Weź kartkę papieru i spróbuj narysować ten kostium lub opisać go słowami uwzględniając wszystkie detale (kolory, materiały, krój, zdobienia, itd.). Nawet jeśli kostium wydaje Ci się całkiem zwyczajny, spróbuj odtworzyć wszystkie jego szczegóły.

Spójrz na rysunek lub opis, który udało Ci się zrobić i zastanów się, dlaczego ta postać była ubrana właśnie w ten sposób. Co strój mówi o postaci? Jak wpływa na jej ruch? Czy może poruszać się swobodnie? Czy jest jej gorąco? Gdybyś nie widział przedstawienia, a tylko zobaczył zdjęcie tej postaci, co byś o niej pomyślał? Czy twoje zdanie o niej zmienia się, kiedy uwzględnisz treść przedstawienia?

Zadanie 3

Przeczytaj dramat *Pieć – Niebo* Marii Wojtyłko – znajdziesz go w zakładce „baza sztuk” na stronie Gdyńskiej Nagrody Dramaturgicznej

Zastanów się, w jaki sposób ten dramat mógłby zostać pokazany na scenie. Spróbuj w tym celu poszukać odpowiedzi na pytania: O czym Twoim zdaniem jest ten dramat? Jakie inne książki, piosenki, filmy, seriale Ci się z nim kojarzą? Co jest w nich inne a co podobne? Jaka zasada dramaturgiczna rządziłaby Twoim spektaklem?

Zadanie 4

Zobacz spektakl teatralny (możesz wykorzystać to samo przedstawienie, które widziałeś w czasie wykonywania zadania drugiego).

Poszukaj na stronie internetowej teatru i w mediach społecznościowych zdjęć dokumentujących przedstawienie.

Zastanów się, czy fotografowi_afce udało się uchwycić atmosferę spektaklu? Jeśli tak, które elementy fotografii za to odpowiadają? Czy zdjęcia pozwoliły Ci odkryć coś nowego w przedstawieniu (być może udało Ci się znaleźć zdjęcia zza kulis albo z prób)? Jak myślisz, dlaczego w dobie powszechnych rejestracji wideo teatru ciągle zamawiają dokumentacje fotograficzne przedstawień?

Strony, na które warto zajrzeć

Strona pisma „Dialog”

Zarówno na stronie internetowej tego miesięcznika, jak i w jego papierowym wydaniu znajdziesz teksty dramatów, które możesz zobaczyć na scenie, a także wywiady z ich twórcami. Możesz tu również przeczytać teksty dotyczące dramaturgii, dramatu, teatru, a także recenzje z przedstawień.

Z perspektywy teorii

W artykule *Dokumentacja w teatrze i performansie – tekst, zapis medium*, do którego link znajdziesz poniżej, Dorota Sosnowska przywołuje różne podejścia do opisu spektaklu teatralnego.

Encyklopedia Polskiego Teatru

W Encyklopedii Polskiego Teatru znajdziesz definicje najważniejszych pojęć teatralnych, biogramy twórców oraz zbiór przydatnych książek i artykułów. Znajdziesz tu też recenzje teatralne, zdjęcia oraz rejestracje spektakli teatralnych.

Strona pisma „Didaskalia. Gazeta Teatralna”

„Didaskalia” to jedno z najważniejszych polskich pism teatralnych oraz jedno z najważniejszych pism naukowych w zakresie nauk humanistycznych. Od kilku miesięcy jest w całości dostępne online, bezpłatnie. W drukowanych w piśmie artykułach znajdziesz przydatne informacje pozwalające lepiej zrozumieć różne zjawiska teatralne. W „Didaskaliach” można też przeczytać wywiady z twórcami teatralnymi i długie, wnikliwe recenzje. Pismo prowadzi także cykl przewodników po twórczości ważnych, europejskich reżyserów i reżyserek.

Ninateka

Baza rejestracji przedstawień teatralnych oraz innych materiałów audio i wideo. Znajdziesz tutaj bardzo ciekawe wywiady z twórcami teatralnymi oraz nagrania z teatralnych kulis.

Książki, które warto przeczytać

E. Fischer-Lichte, *Teatr i teatrologia. Podstawowe pytania*, tłum. M. Sugiera, M. Borowski, Wrocław 2012.

B. Guczalska, *Aktorstwo polskie: generacje*, Kraków 2014.

Z. Raszewski, *Sto przedstawień w opisach polskich autorów*, Wrocław 1993.

KRYTYCZNYM OKIEM

cykl warsztatów krytyki teatralnej online to nowy projekt edukacyjny Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach. Składa się z sześciu modułów tematycznych. W ramach każdego z nich realizowane są dwa spotkania warsztatowe online i dyżur prowadzących w formie konsultacji.

TEMATY WSZYSTKICH WARSZTATÓW:

MODUŁ I:

Interpretacja spektaklu teatralnego

MODUŁ II:

Krytyka teatralna

MODUŁ III:

Przeprowadzanie wywiadów

MODUŁ IV:

Kreowanie swojego wizerunku
i przygotowanie do występów publicznych

MODUŁ V:

Kuratorowanie sztuk performatywnych

MODUŁ VI:

Kreowanie marki instytucji kultury

**Opieka kuratorska i merytoryczna
nad całością warsztatów:**

Katarzyna Niedurny, Katarzyna Waligóra

Opracowanie zeszytu metodycznego:

Katarzyna Niedurny, Katarzyna Waligóra

Redakcja:

Katarzyna Niedurny, Katarzyna Waligóra

Opracowanie graficzne:

Natalia Kaniak

Koordinacja projektu:

Katarzyna Karnia

Kontakt:

krytycznym.okiem@teatrslaski.art.pl

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa
Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji
Kultury

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu

WWW.TEATRLASKI.ART.PL